

Skjøtsel av styvingstre

GENERELLE RETNINGSLINER

- GJELD STYVING AV ALLE ARTAR

- Gamle styvingstre må styvast med varsemd. Det må alltid stå att livgreiner ved styving slik at ikkje treet dør av uttørking. Eldre styvingstre bør såleis styvast i to omgangar over to til tre år der ein styvar halve treet i kvar omgang.
- Gamle styvingstre som ikkje har vore skjøtta på lang tid får ei stor krone på grunn av dei mange sidegreinene. Slike tre er utsette for å brytast ned av snø og vind. Særskilt ved fristilling av slike tre må ein vurdere å redusere krona med styving for å unngå at treet vert øydelagt.
- Kappstaden på treet må vera godt over beitehøgde til husdyr. Styvingstre av alm og ask kan ofte vera tre til fem meter høge og av og til med fleire greinkransar, medan lågare stuvar frå to til tre meter høgd er meir vanleg for rogn og selje.
- Styving skal utførast om lag kvart femte til sjuande år, men dette er avhengig både av treslag, alder på treet (gamle tre har lågare tilvekst) og veksetilhøva på staden.

- Unngå for store kappflater, men skråskjer slik at regnvatn renn av kappflatene.
- Greinene kan kappast om lag tre til fem centimeter utanfor førre kappflate (sist styving).
- Dersom lauvet skal nyttast til fôr, bør styvinga utførast når fôrverdien på lauvet er høgst, det vil sei kring jonsok og utover sommaren.
- Dersom lauvet ikkje skal nyttast til fôr, vil det med tanke på praktisk utføring lønna seg å styva treet i bladlaus tilstand (frå seinhaustes og fram mot mars - april (før sevja stig)). Styving bør ikkje utførast ved temperaturar under -10°C då veden då er så frossen at snittflatene kan skadast. Sterk beskjering om hausten kan forsinka vekstavslutninga og såleis auka risikoen for frostskeidar.
- Prioriter å setja att greiner med stor greinvinkel, då desse er sterkast mot snø- og vinterskeidar.
- Ver varsam med å restaurera gamle bjørke- og seljestuvar. Trea må i så fall kappast tilbake over fleire år.

SMIL-tilskot (Spesielle miljøtiltak i jordbruket)

Kommunane kan løyve SMIL-midlar til restaurering av gamle styvingstre. Søknadsfristar, prioriteringar og tilskotssatsar kan variere frå kommune til kommune. Søknadsskjema er tilgjengeleg i kommunane.

RMP-tilskot (Regionalt miljøprogram i Sogn og Fjordane)

Føretak med produksjonstilskot kan søkje RMP-tilskot til jamleg skjøtsel av gamle styvingstre. Informasjonshefte og søknadsskjema for tilskotsordningane er tilgjengeleg i kommunane.

Alle føretak med produksjonstilskot må ha miljøplan trinn 2 for å søkje SMIL-tilskot. Dette kravet gjeld også RMP-tilskot til styving. Du finn eigen rettleiar om miljøplan trinn 2 på www.fylkesmannen.no/miljoprogramsf.

SPESIELLE RETNINGSLINER:

- **ROGN OG LIND SKAL STYVAST SOM ASK OG ALM**
- **EIK OG SELJE SKAL STYVAST SOM BJØRK**

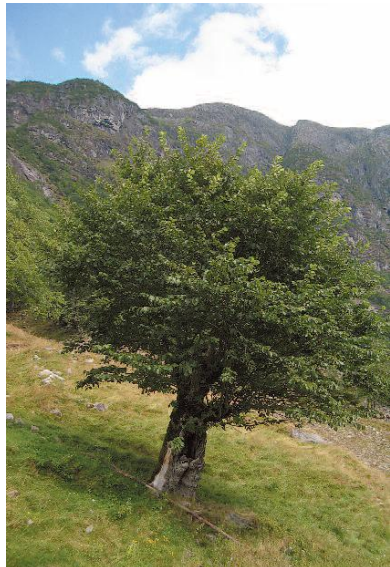
Ask: Asken toler vanlegvis kraftig attendeskjering. Ved etablering av nye styvingstre: kapp bort sidegreinene og utvikle ein hovudstamme. Dette kan gjerast etter nokre få leveår. Asken dannar mange greinskot etter avskjering, og hovudstammen toler å bli kapp tvert av. Kapp av toppen når treet er kring fire til fem meter høgt. Dersom treet er gammalt med kraftige greiner etter sist styving, bør ein restaurera treet over to til tre år ved å skjera greinene gradvis av.

Askestuven skal utviklast som ein kraftig hovudstamme med ein krans av yngre greiner.

Alm: Almen toler hard styving, i alle fall i ung alder. Ved etablering av nye styvingstre: kapp bort sidegreinene og utvikl ein hovudstamme. Dette kan gjerast etter nokre få leveår. Når treet er sju - åtte år kan ein styra utviklinga av greinene og avgjera kva greiner ein skal forma til hovudgreiner. Dersom treet er gammalt med kraftige greiner etter sist styving, bør ein restaurera treet over to til tre år ved å skjera greinene gradvis av. Almen dannar fleire greinskot ved kappstaden. Tradisjonelt styva ein slik at det utvikla seg ein hovudstamme etterkvart med fleire større sidegreiner. Trea fekk såleis fleire "etasjar" og kunne bli høge. Ved utvikling av treet er det då viktig at ein etablerer ei form med hovudgreiner og sidegreiner som dannar ulike nivå i almetreet. Rogn tåler ikkje hard styving så

godt som ask og alm, og rogn kan såleis turka ut og dø ved for radikal styving.

Bjørk: Bjørka toler berre svak/moderat styving. Bjørka er blødar og må ikkje beskjerast på ettersommaren og heller ikkje om våren. På grunn av tidleg og kraftig sevjeoppgang må såleis bjørka styvast innan mars. Unge tre kan formast til styvingstre når dei er om lag fire til fem meter høge. Ein kappar då av hovudstammen først og let sidegreinene utvikla seg. Tradisjonelt styva ein slik at ein stimulerte ei stadig utvikling av sidegreinene, og treet fekk då etterkvart ein "kandelaberform" av gamle, tjukkare greiner og ein sekundær greinkrans av unge og friskare greiner. Ved utvikling av nye styvingstre er det viktig å etablera ei form med hovudgreiner som dannar ein greinkrans i bjørka. Det er viktig å setja att livkvistar og ikkje skjera greinene kraftig attende. Ein må ikkje hogga ut meir enn vel halvparten av dei friske greinene. Gamle bjørkestuvar har ein tendens til å stimulera vekst av ein hovudstamme med nedbygging av sidegreiner og får såleis ei slankare form. Ein skal vera varsam med å restaurera gamle bjørkestuvar.

Selje: Selja toler moderat/kraftig styving som ung, men ho toler berre svak styving med alderen. Unge tre kan formast til styvingstre når dei er tre til fire meter høge. Ein kappar då av hovudstammen og let sidegreinene utvikla seg. Ein må setja att livkvistar og utføra ein skjøtsel som liknar skjøtselen som omtala for bjørka. Selja veks med parvise årsskot slik at styvingstreet etter kvart vert noko fleirstamma med "gaffelgreining". Selja vart tradisjonelt styva på tre måtar: 1) Forming av mannshøge "snelsskogar". Desse buskasforma seljene vart lauva ofte, gjerne annakvart år. 2) Kapping av selja i ung alder til låge styvingstre med ein hovudstamme (likna små askestuvar). 3) Forming av høgare styvingstre. Ein skal vera varsam med å restaurera gamle seljestuvar.

Kjelder: Leif Hauge og Anders Braanaas

Meir informasjon:

Kontakt kommunen eller Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, www.fmsf.no.